

Gittin (37b)

נאמן אדם — Rav Yehudah said in the name of Rav Nachman: — אמר רב יהודה אמר רב נחמן
 — “I was in possession of a *prosbul*, but I lost it.” — אמר רב יהודה אמר רב נחמן —
 פִּינּוּ דִּתְקִינּוּ — What is the reason that he is believed? — מאי טעמא
 — Since the Rabbis have instituted the writing of a *prosbul* as a means of legally
 collecting a debt after the passage of the seventh year, — לא שביק היתירא ואכיל איסורא
 a person will not abandon that which is permissible and instead eat that which is prohibited.
 — When [creditors] would come before Rav after *sheviis* suing for repayment
 of their debts without producing a *prosbul*, — אמר ליה — Rav would say to [the creditor],
 — “Did you perhaps have a *prosbul* but it was lost?” — פתח זה, פתח —
 — For a case such as this is an instance of: *Open your mouth on behalf of the*
mute.

Yerushalmi Sanhedrin (3:8)

— Regarding Rav Huna, — when he knew a merit a
 person had in a litigation, — ולא היה ידע ליה — and that person did not know it,
 — [Rav Huna] would initiate the argument for him. — פתח ליה — This
 is based on (*Mishlei* 31:8): “*Open your mouth on behalf of the mute.*”

The previous section reads:

— who — דאמר מקבלין עליכון חד סהיד — Rav Huna would belittle a judge
 would tell one of the litigants, “Do you accept upon yourselves the testimony of a single
 witness?” — אלא ימרון אינון — Rather, let [the litigants] say it themselves.

פתח פיך לאלם

רמב"ם (הל' סנהדרין כא, יא) - ראה הדיין זכות ובעל דין מבקש לאמרו ואינו יודע לחבר הדברים או שראהו מצטער להציל עצמו בטענת אמת ומפני החימה והכעס נסתלק ממנו או משתבש מפני הסכלות הרי זה מותר לסעדו מעט להבינו תחלת הדבר משום פתח פיך לאלם וצריך להתיישב בדבר זה הרבה שלא יהיה כעורכי הדיינים.

טור (יו) - ואינו משמע כן בירושלמי דגרסינן התם רב הונא... וא"א הרא"ש ז"ל הביאה בפסקיו.

בית יוסף - נראה שדעתו לומר דכיון דירושלמי סתמא קאמר דכי הוה חזי זכו לבר נש והוא לא ידע ליה פתח ליה משמע בכל גוונא אפילו לא הוה ידע הבעל דין להווא זכו כלל. בדק הבית - ואין זה הכרע דאיכא למימר דלא חש לפרש דמילתא דפשיטא הוא.

ב"ח - הבית יוסף פירש דדעת רבינו היא אפילו לא הוה ידע הבעל דין להווא זכו כלל פתח ליה ותימה חדא דלשון פתיחה לא משמע הכי כלל כדפרישית, ותו דאם כן מאי רבותיה דזה בורר לו אחד כיון דאפילו דנהו בעל כרחו צריך הוא להפוך בזכותו אף על גב דאיהו לא ידע ליה כלל.

שלחן ערוך (חושן משפט יז, ט) - ראה הדיין זכות לאחד מהם ובעל דין מבקש לאמרו ואינו יודע לחבר הדברים...

סמ"ע (זי, יט) - ומהתימה על מור"ם שלא הזכיר דעתם [של טור ורא"ש] כלל.

אורח משפט - ובאחר שאינו דיין מותר ג"כ לחזק טענת בע"ד ולא ילמד טענה לאחד מבע"ד כלל.

רמב"ם (הל' סנהדרין כא, ז) - ולא ילמד אחד מבעלי דינין כלל, אפילו הביא עד אחד לא יאמר לו אין מקבלין עד אחד אלא יאמר לנטען הרי זה העיד עליך, הלואי שיודה ויאמר אמת העיד, עד שיטעון הוא ויאמר עד אחד הוא ואינו נאמן עלי, וכן כל כיוצא בזה.

דרישה (ז, יג) - כדי שלא תקשה דברי רב הונא משני מימרות הנ"ל משום הכי חילק הרמב"ם וכתב דבמימרא ראשונה לימדנו רב הונא דאסור ללמד לאחד מבעלי דין כו' ובמימרא שנייה איירי כשרואה הדיין שהבעל דין מבקש לאמרו ואינו יכול לחבר הדברים כו', והרא"ש לא הביא בפסקיו שם מימרא ראשונה דרב הונא ומימרא שנייה כתבה אבל לא בשם סתם רב הונא אלא בשם רב הונא בר חייא ע"ש ונ"ל דמשום הכי לא הביא מימרא ראשונה משום דסבירא ליה דפליגי שני המימרות אהדדי... ונלמד מזה דרבינו [הטור] סבירא ליה דאפילו ללמד אין מקבלין חד סהדא מותר לדיין לומר ואפילו אם אינו רואה שהבעל דין בעצמו מבקש לאמרו. [וע"ע סמ"ע ז, יט, הובא בנתיבות המפשט.]

תומים (ז, ז) - הסמ"ע ובדרישה דעתו דהרא"ש דסבירא ליה דטוענין לו זכותו כשהוא לא ידע חולק אהך דין [דעד אחד]... ודבריו דחוקים דלא משמע בטור שיש בזה בעד אחד מחלוקת, וגם קשה לומר דירושלמי יחלוק זה אזה ובפרט ששניהם נאמרו בשם רב הונא.

לחם משנה (הל' סנהדרין כא, ז) - ע"כ צריך לחלק בדברי רבינו דעיקר הטענה הוא שאין ראוי ללמד לו ועל זה היה מקלל [רב הונא] לדיין שעושה כך, אבל כשהבעל דין אומר אותה אלא שאינו יודע לאומרה היינו דקאמר דהוה פתח ליה... ונ"ל להליץ בעד הטור דמה שאמר דהוה מקלל לדיונא דאמר מקבלין אתון חד סהדא הוא משום הטעם שכתב רבינו ז"ל הלואי שיודה ויאמר אמת העיד כלומר אולי הוא אומר שקר ומחמת אימת העד יודה וכשזה אומר לו מקבל אתה עד אחד הוי כאילו אומר לו תחזיק בשקרך ולא תודה וזה ודאי אסור ללמד לו טענות של שקר וזיוף ולזה אמרו עשינו עצמנו כעורכי הדיינין.

דברי משפט (ו, עמ' שמה) - ונמצא לפי זה דלהרמב"ם שאסור ללמדו עיקר הטענה, אז אסור אפילו כשנראה שהוא צודק וטענתו היא אמיתית, וכמו שכתב בפירוש המשניות במסכת אבות. [ואף על פי שידע בו שהוא העשוק ושחבירו טוען עליו שקר לפי מה שהוא חושב באמת עם כל זה אין מותר לו שילמדהו טענה שתצילהו ותועילהו כלל.]

הלכה פסוקה (ז, 205) - ונראה שהרא"ש מפרש שהאיסור אל תעש עצמך כעורכי הדיינים הוא רק להשיא עצה ותחבולה שישתנה כנגדו וזה אסור כיון שלפי המצב הקיים הדין הוא כנגדו, אבל לימוד טענת זכות מותר כיון שלפי המצב הקיים הדין עמו. [וזה דלא כדברי הלחם משנה, אבל אפשר לפרש שיטת הדרישה כן. וכן אפילו לפירוש התומים ברא"ש קרוב מותר רק להשיא עצה כדברי הגמרא בכתובות, ולא ח"ו לסייעו לטעון שקר. וע"ע שורת הדין ח"י.]

שלחן ערוך (חושן משפט ז, ח) - ולא ילמד לאחד מבעלי הדין כלל אפילו הביא אחד מבעלי הדין עד אחד לא יאמר לו אין מחייבין ממון על פי עד אחד אלא יאמר לנטען הרי זה העיד עליך, עד שיטעון ויאמר עד אחד אינו נאמן עליו, וכן כל כיוצא בזה.

פרוזבול

שלחן ערוך (סז, לג) - נאמן אדם לומר פרוזבול היה לי ואבד, ולא עוד אלא שפותחין לו שמא פרוזבול היה לך ואבד ואם אמר כן נאמן.

פתחי תשובה (ז, יד) - ודאי דאם מכחישו [לעד אחד] אף שאינו אומר עד אחד אינו נאמן פשיטא דפסקינן כדין... וגדולה מזו דאפילו טענה שלא הזכיר הבעל דין כלל כל שטענה קרובה היא טענינן ליה אגן משום פתח פיך לאלם כדאשכחן בהשולח דרב נחמן טען דילמא פרוזבול היה לך ואבד, אף על גב דהבעל דין לא הזכיר ואפשר דלא עלתה על לבו אלא כיון שטענה קרובה היא דלא שביק התירא כו' טענינן ליה אגן.